

Difs.

1336

Unterrichters

S: J:

de Latu

Lutio in Tirol.

1550.

Ex libris
Jc Hegenbichl. 1788.
1050.

Liff. 1336

~~Bavaricum pag. 2607. C. Tyrol.~~

DE ÆSTU
LACUS LUCII
IN TYROLI
DIALOGUS

ILLUSTRISSIMIS, PERILLUSTRI,
PRÆNOBILIBUS, ORNATIS,
AC PERDOCTIS

L.D. NEO-BACCALAUREIS

Inscriptus,

CUM

A

P. JOSEPHO UNTERRICHTER S. J.

Philos. Doctore ac Prof. Ord. Publ.

IN

*Alma Cesareo - Regia Archi-
ducali Leopoldina Universitate*

O Enipontana

Prima Philosophiæ Laurea Ritu
publico ac solemniter insignirentur

Mense Julio Anno 1761.

PERMISSU SUPERIORUM.

Formis Mich. Ant. Wagner, C.R.M. Aulæ
& Universitatis Typogr. ac Bibliop.

DE ARSTU
LACUS LUCI
IN TYROLI
DIALOGUS
HILITATIONE, PERI LUCI
PRINCIPALIS, G. H. 1713
AC PERIODICIS
I. B. NEO-PALATIENSIS
München, 1713
A. 1713
J. JOSEPHUS LUTHERICUS 2. J.
Hilf Doctor ac Prof. Ord. Publ.
IN
Omnium Germaniae Regni Archie-
piscopi Proposita, 1713
OFFICIUM
Hilf Philosophus, Lector Rith-
matico ac Mathematico insignitus
München, Anno 1713

PERMISSU SUPERIORUM
Locus Hilf, G. H. 1713
ac Hilf

Riverische
Stadtbibliothek
München

NOMINA

*Illustrissimorum, Perillustris, Præ-
nobilium, caterorumque*

DD. CANDIDATORUM

E X

CV. DD. Auditoribus primitus
inscriptis Ordine Doctrinæ.

PRIMA CLASSIS.

Illustrissimus D. Casparus Ignat.
Joseph. Evaristus S.R.I. Com.
de Trapp de Bissein, & Cal-
donaz, D. in Churburg &
Gampp &c. OEnip. Tyrol.
*Tentatus publice ex Philoso-
phia & Mathesi. Primus in
primo numero.*

Illustrissimus D. Joannes Franci-
scus Felix S. R. I. Comes de
Stachl-

Stachlburg in Aur, Gayen,
Crenzl, Zwinenburg & Fal-
ckenfrey, Lanens. Tyrol. *Ten-*
tatus publice ex Philosophia,
referendus ad numerum Iil.

Perillustris D. Carolus Joannes
L. B. de Hausman, de Stetten
& Greifenegg, Margreithens.
Tyrol. *Tentatus publice ex*
Philosophia, referendus ad nu-
merum Il.

I. { D. Michael Maurer, Schlan-
derensis Tyrol. *Tentatus*
publice ex Philosophia &
Mathesi.

{ Prænobilis D. Josephus Fran-
cisc. Ruttershauser de Rüt-
ters-

tershausen, Immenstatten-
fis Algojus. *Tentatus pub-
lice ex Philosophia & Ma-
thesi.*

Prænobilis D. Felix Maria Jo-
seph. Aigner ab Aigenho-
fen, OEnipont. Tyrolens.
*Tentatus publice ex Philo-
sophia & Mathesi.*

D. Simon Ennemoser, Passy-
riens. Tyrolens. *Tentatus
publice ex Mathesi.*

D. Joann. Nischler, Schnal-
sens. Tyrol.

II. D. Franc. Misl, Tarrauspens.
Rhætus. *Tentatus publice
ex Philosophia & Math.*

Prænobilis D. Carolus Franc.
Freyfing de Aychach Pro-
vinc.

vinc. Tyrol. OEnipont.
Tentatus publice ex Phi-
losophia & Matheſi.

D. Joan. Wagner, Thallen-
dorf. Algojus.

D. Anton. Platter, Malsenf.
Tyrol.

D. Aloyſius Schilcher, Ha-
lenſ. Tyrol.

D. Antonin. Hoffer, Paſſy-
rienſ. Tyrol.

D. Joan. Tratter, Vezanenf.
Tyrol.

D. Joan. Kirchmayr, Silzenſ.
Tyrol.

III. Præn. D. Joſeph. Felix Eber-
ſchlager de Koſt & Le-
chenegg, Bulſan. Tyrol.
Tentatus publice ex Ma-
theſi. D.

D. Math. Aicher, Latschen-
sis Tyrol.

D. Franc. Xav. Warbinger,
Sellenf. Tyrol. *Tentatus
publice ex Philosophia.*

D. Joan. Gasser, Milanenf.
Tyrol.

D. Joan. Menner, Riedlens.
Suevus.

D. Franc. Xav. Riedler, Sil-
lianenf. Tyrol. *Tentatus
publice ex Mathesi.*

D. Vincent. Knol, Bulfan.
Tyrol.

IV. D. Marcus Anton. Mimiola,
Ananienf. Tyrol.

Prænob. D. Bonifac. Florian.
Betta de Castro Malguei,
Ananienf. Prov. Tyrol.

Præn.

Præn. D. Franc. Joseph. Entres,
Stauffens. Algojus.

Præn. D. Antonius Josephus
Tschiderer de Gleiffheim,
Bulsan. Provinc. Tyrol.

D. Jacobus Spechtenhauser,
Schlandrens. Tyrol.

*Atque hi omnes in rigido
Examine Doctrinae specimina de-
dere primæ duntaxat Classi re-
spondentia.*

Appro-

Approbatio Theologica.

Tam novum quam amoenum in hoc suo *Dialogo* Clarissimus Author exhibet Spectaculum, Philosophum piscantem, & Piscatorem philosophantem, neutrum tamen ab Instituto suo aberrantem. Philosophus lynceis, in rebus physicis, instructus oculis profundissima atque hactenus impervia *Lacus Lucii* phaenomena piscando nitida Eruditione in lucem protrahit: Piscator docilem se praebens aureo veluti hamo capitur, ictusque sapit, & philosophatur. Igitur cum ex Fidei ac Morum capite, utpote quos fines nequidem attingit, nihil obstat, imprimi libellus omni jure postulat, philosophari cum Piscatore incipientibus futurus utilis, cum Philosopho autem in Oceano philosophico jam piscantibus perju-cundus.

OEniponti 9. Julii 1761.

FERDINANDUS KOPF

S. Script. Professor ord.

publ. & p. t. Theolog.

Facult. Decanus.

Appro-

Approbatio Philosophica:

Cum Dialogus hic de Lacus
Lucii æstu, præfenti loco
& tempori aptissimus, eruditio-
nis, ingenii, & amœnitatis plu-
rimum contineat, luce & Au-
ctore suo dignissimum arbitror.
OEniponti, 7. Julii 1761.

IGNAT. WEITENAUER

S. J. Linguarum Sacra-
rum Professor publ. ord.
Facult. Philosoph. h. t.
Decanus.

DE
ÆSTU LACUS LUCII
IN TYROLI
DIALOGUS.

PHILOSOPHUS. PISCATOR.

Philosophus.

Qbservastin' vir bone, ea, quæ aliquot abhinc mensibus evenisse rememorant, in Lacu tuo Lucio phœnomena? *

A

Pisca-

* In Novellis Oenipontanis Num. 35. presentis anni verbo: Unsbrugg hac habentur a Facultate nostra dictata. Unsbrugg den 3. May. Man hat auf Seiten derjenigen / in deren Forum es meis

Piscator.

Sensi etiam magno meo damno.
 Infaustum diem! quo sudo cœlo, & pa-
 cato aere Lacus iste, quem nullius tem-
 pestatis furor turbavit unquam, tantope-
 re intumescere, & agitari ex imo cæpit,
 ut

stentheils einschlaget / vor dem Publico nicht wollen
 mit Stillschweigen umgehen eine neue Physicalische
 Beobachtung / welche von jedermann für merkwürdig
 erkannt zu werden verdienet. Als vor 6. Jahren
 den 1. Novemb. zu Lisabon das Erdbeben bekannter
 massen so heftig gewüthet / hat man eben an selb-
 gem Tag und Stund beobachtet / daß der in Tiers-
 berg ohnfern der Festung Kuesstein für unergründ-
 lich gehaltene sogenannte grosse Höchten-See / wel-
 cher / dem Vernehmen nach / auch bey denen größten
 Ungewittern und Sturm- Winden allzeit klar blei-
 bet / und im mindesten sich nicht beweget / sich in der
 Mitte hoch aufgebäuet / sehr fürchterlich und unge-
 stümm erzeiget / vielen Unrath ausgeworfen / und
 manche Schritt ausser seinem Ufer getreten. Es
 hatten schon dazumal einige der Natur-Käntnuß Be-
 flissene vermeinet / daß diese Sach einer genaueren
 Untersuchung wohl werth wäre / man wollte auch
 daraus mutmaßlich schliessen / daß besagter See
 (obngeacht theils der erstaunlichen Entfernung / theils
 des mehr dann anderthalb tausend Werk-Schuhe in
 sich begreifenden Unterschieds der Perpendicular-Hö-
 he dieses Sees gegen den alldortigen grossen Welt-
 Meer) mit diesem durch einige unterirdische Canal
 ein Connexion, Communication, oder Zufluß haben
 müsse. Allein / weilen die ganze Sach auf eine einzi-
 ge Beobachtung beruhete / so liesse man es dazuma-

ut disrupta derepente, quam glacies fat
denfa duxerat, crusta atras sordes, atque
palustrem ulvam eructarit magna copia,
ripisque superfusus artis meæ piscatoriæ
instrumenta quaquaversum disjecerit. Pa-
rum a morte abfui. Ictus reapse Piscator

A 2

fuga

len dabey bewenden, und vergnügte sich / künftighin
wachtbar zu seyn / wann gäblich noch andere mal
sich etwas dergleichen ereignen sollte. Es wäre der
31. oder letzte Merzen dieses Jahrs / als gegen 2.
bis 3. Uhr Nachmittags eben dieser Nöchten: See/
ohneachtet dessen Helse noch gefahren / und mit
einem dicken Eis bedeckt ware / sich abermalen aufge-
bäumet / das dicke Eis zerrissen / auch einen grauß-
lichen Schlamm und Wust hervorgebracht / also
zwar / daß der alldort befindliche Fischer nicht ohne
Gefahr seines Lebens die in dem See eingehängte
Neze und eingelegte Fischer: Reuschen aufzuheben /
und an das Gestatt zu bringen sich beschleuniget hat.
Aber eben diese Reuschen samt dem alldort angehenk-
ten Schiffein seynd in der Nacht / da noch ein größ-
sere Wüttung / Auswerfung und Austrettung des
Sees geschehen / vom Gestatt abgerissen / das Netz
in Stücken zerrissen / und alles in den See geworfen
worden.

Also lauten die Wort des Briefs / so uns gleich
zu Anfang des Aprils hiervon von Ruesstein ist über-
schicket worden / wir seynd also gleich alle insgesamt /
so hierüber sich unterredet / in Erwartung geraten /
ob nicht abermal ein gleiches Unglück den letzten Mer-
zen dieses Jahrs / wie vor etlichen Jahren den 1.
Novemb. zu Lisabon geschehen / sich irgendwo zu-
getragen / und jene bisherige Ruthmassung / von
welcher ich oben gemeldet / nicht so fast bestätigte /

fuga mihi, ut consulerem, necesse habui.
Id mali aut ab atro genio, aut a sagis,
credo, mihi infestis venerit.

Philosophus.

Causam tristicius eventus ex me intel-
liges. Scisne diem, horamque, qua
æstuare Lacus occepit?

Piscator.

Quidni sciam? Vulnus recens est.
Hoc ipso, quem agimus anno mensis
Martii prima & trigesima dies est. Dua-
bus circiter a meridie horis id portenti
& meam supellectilem, & viciniam om-
nem afflixit.

Philosophus.

Quam tu me hoc nuncio recreas!

Pisca-

als in eine hinlängliche Prob verändere. Und sehet!
wir lesen anheut in den öffentlichen Augspurger-Zei-
tungen folgendes Datum: „Eisabon den 31. Merz.
„Heute wurde unser ganzes Rönigreich/vornemlich
„aber diese Haupt-Stadt/ durch ein heftiges Erd-
„beben in die größte Angst versetzt; doch alles lieffe/
„dem Himmel seye Dank / ohne Unglück ab.

Piscator.

Ain' tu ! illudis etiam homini tam male habito a Lacu, a quo vivit. Id soletis vos docti, vobis uti Medicis non est bene, nisi aliis sit male. Condolere oportuit, non refici ex aliorum miseriis.

Philosophus.

Absit vir bone. Doleo dolorem tuum, sed id me oblectat, quod expectatio mea me non fefellerit. Dum sex ante annos prima Novembris luce Ulyssippo horrendis terræ motibus concuteretur, & hic ipse Lacus tuus eadem prope hora simili, quem modo doles, æstu fureret, mota mihi protinus suspicio est, æstum Lacus Lucii a terræ motu Lusitanico procreatum. Ante dies aliquot Kuefsteinio OEnipontum ad nos defertur, Lacum Lucium insolitis rursus æstibus commotum. Recurrit habita pridem suspicio, expecto sollicitus, & en literæ nunciant Lusitanicæ, Regnum hoc, Ulyssipponem præprimis Metropolim vehementi telluris motu trigesima prima mensis Martii pro-

pe meridiem fuisse conterritam. Huc itaque promptus advolo, æstus seriem ac tempus ex te accuratius intellecturus, audioque, ipsam fere horam commotæ Metropolis cum æstu Lacus nostri convenire.

Piscator.

Expectastin' tu, nec monebas? ut cavere ab his malis possem.

Philosophus.

Erras Virorum optime, postquam emerfit hic æstus, subiit animum cogitatio, fortasse in Lusitania eadem hora terræ motus exstiteret, a cuius concussione exuberavit hic Lacus noster. Et en, rem acu tetigi.

Piscator.

Terra in Lusitania mota est, ut ais, circa meridiem, Lacus autem noster geminis post meridiem horis intumuit, & tu rem acu tetigisti? etiam horam divinasti? Hem Philosophum divinatorem!

Philo-

Philosophus.

Nempe plus cum piscibus agis quam cum Philosophis, nec ultra remum lapis. Horam etiam divinavi, repeto; cum enim Lusitaniæ Metropolis 22 circiter gradibus magis in Occidentem vergat, quam Kuesteinium nostrum, in cujus vicinia Lacus est, Sol nobis sesqui hora citius meridiem afferet: haud multum igitur hic loci a secunda pomeridiana aberit, dum Ulyssipponenses meridiem habent. Eadem igitur hora terræ motus Lusitanicus & æstus Lacus nostri contingere, quæ admiranda temporis conjunctio Lucii Lacus æstum inter ac motum terræ Lusitanicæ lex etiam abhinc annis emerfit, dum telluris concussio meridiem Ulyssipponensem horis fere tribus, nostrum autem æstus hora unica, ut in adjecto schemate videre est, præcessit.

Piscator.

Hæc ego tam parum capio, ac illud prius assertum tuum, æstum Lacus nostri a terræ motu Lusitanico generatum.

Certe terra in Tyroli mota non est, dum Lusitania tota contremuit : quomodo igitur Regio tam procul diffita suo tremore nostras agitare aquas poterit ? Aqua utique vasi inclusa non movetur, nisi & motum quemdam vas ipsum recipiat ; nec Lacus proin movebitur, nisi & terra, quæ Lacum continet, tremorem sentiat.

Philosophus.

Homo tam aquosus naturam aquæ ignoras ? nisi crassa admodum tibi Minerva fuerit, faciam, ut assertum meum haud gravate intelligas.

Piscator.

Audiam.

Philosophus.

Scias igitur, multiplici experientia comprobatum esse, maria omnia non tantum superficie tenus, sed per meatus occultos etiam ac subterraneos reciproca aquarum exercere commercia, ac inter
se

fese conjungi. A *Mari Caspio* incipiamus.

Piscator.

Quid ego de *Mari Caspio*? Pater meus omnem ætatem in aquis egit, etiam animam. De *Mari tamen Caspio* nunquam ipsi fermo fuit.

Philosophus.

Si causam hujus æstus explicatam velis, sine, ut loquar, nihil interest, an nomina teneas, modo rem; id enim tua interest.

Piscator.

Prome igitur, si quid habes; estis enim, ut audio, verbosi homines vos Philosophi.

Philosophus.

Mare hoc igitur *Caspium* per occultos meatus ac cuniculos cum *Mari*, quod *Euxinum* vocant, colludere, *Paradia* natione *Perfa* in *Geographico* suo, quem

de Mari Caspio inscripsit, libello testatum facit. Narrat eruditus hic vir, in oris maritimis *Megzelliam* allambentibus Mare Euxinum subinde veluti ingentibus ebullitionibus fervidum se advertisse, ex eoque occultam Maris Caspii cum Euxino communicationem colligere. *Observatum est*, ait, *diuturna observatione*, quod, *quandocunque in Mari Caspio venti Orientales violentius dominantur*, eodem tempore in Mari Euxino hujusmodi maris ebullitiones solito majores cum ingenti totius Pelagi agitatione spectantur: & contra, quando Occidentales venti dominantur Euxino, in Mari Caspio hujusmodi perturbationes notantur: quod sane apertum signum est, hac Maria per occultos vastissimosque meatus reciprocis sese motibus impetere.

Piscator.

Quis credat? aut is ab uno Mari ad alterum subtus terram per hos meatus natarit, aut dicit, quod non probat. Assellos marinos ex Batavico Mari in Tyrolin usque devehi scio, natatu ad nos deferri haud credo.

Philo-

Philosophus.

Bilem mihi haud immerito moves,
nisi pertexere me totum finas.

Piscator.

Pupugi hominem. Perge itaque bona mea venia.

Philosophus.

Ad stabiliendam ac roborandam hanc sententiam suam adjungit is Scriptor, varia nonnunquam in Mari Euxino rejectamenta conspici, quæ Mari huic minime competunt, sed quæ Caspii propria sunt, ut certum algæ, serpentisque genus, tabulæque navium ex arboribus Mari Caspio propriis elaboratæ, luculentum marium hujusmodi per subterraneas aquas continuationis indicium.

Piscator.

Quis non rideat? tabulæ navium ex Mari Caspio in alterum mare per latentes

tes cuniculos & ductus aquatiles translatae sint. Quasi vero non etiam prope litus Maris Euxini ejectari alga possit, quæ domi nascatur; quasi non & ibi arbores sint, ex quibus tabulae navium & trabes cædi possint, quæ ad committendas naves faciant.

Philosophus.

Quis hoc inficias eat? sed ex ipsis tabularum striis colligere licet, eas tabulas ex arboribus Mari Caspio vicinis selectas esse. Ipsa species ligni peregrinitatem prodit. Quin tu ausculta, neque rem tam idoneis testibus probatam in dubium voca, si nosse causam subitanei æstus velis.

Piscator.

Piscem tu me vis, non Piscatorem. Parebo tamen, ne rem ultra meritum protrahas. Absolve.

Philo-

Philosophus.

Alium Maris Caspii meatum per subterraneas semitas continuari, conjungique cum mari, seu *Sinu*, ut vocant, *Persico*, non obscura quoque a Persis afferuntur indicia. Vortex certe Sinus Persici, ubi notabili decremento absorbentur aquæ, biduano a *Balsara* itinere spectabilis modo, modo ne relicto quidem sui vestigio disparens iterum ex sola communicatione Maris Caspii cum Sinu Persico ortum trahit. Mare nimirum Caspium vehementiori ventorum turbine in furias actum, postquam magnam aquarum copiam in Mare Euxinum protrusit, ut defectum aquarum suppleat, eas ex Sinu Persico per subterraneos canales attrahit. Unde vorticem nasci in Sinu Persico necesse est. Quod si vero Euxinum Mare ventorum occidentalium sævitia agitatam commissum sibi aquarum pignus Mari Caspio restituit, hoc plenitudinem suam nactum, Sinui Persico, quod attractum erat, aquarum onus reddit, sicque omne vorticis vestigium delet.

Occultum Maris *Mediterranei* cum
Mari

Mari *Rubro* commercium captus in mari primum *Rubro*, postmodum *Mediterraneo* delphinus detexit. Historiam celeberrimam *Abulhassen* in suo de *Ægypti* mirabilibus opere recitat. Cum *Bassa Urbis Sues* (quæ in ultimo *Maris Rubri* angulo sita olim *Asiongaber* dicebatur) venationi piscium indulgeret, alias inter prædas insolitæ magnitudinis Delphinum cepit, quem tanquam rarum quid ac insolens libertati restituit, inserta tamen prius in rei memoriam inter Animantis branchias ex auricalcho lamina Arabicis literis inscripta hoc verborum tenore: *Amed Abdalla Bassa Sues tibi vitam unacum hoc munere donavit anno Hegiræ 720.* Immissa mari bellua impatiens oneris, terroreque agitata in intima maris viscera se proripuit. At paulo post in lucem extracta Piscatoribus in *Mari Mediterraneo* denuo in prædam cessit. Inventam hi ex aurichalco laminam *Bassæ Amed* transmise, qui suas has esse literas fassus simul mutuum *Maris Mediterranei* cum *Mari Rubro* per occultos cuniculos lusum aperuit.

Alio-

Aliorum Marium subterraneam communicationem vel ex eo intelliges, quod Maria hæc plurima constanter flumina recipiant, nec tamen redundant unquam, aut altitudinem suam augeant, quamvis nullus in exteriori horum Marium superficie exitus deprehendatur, quo se exonerent: subterraneæ itaque alveorum latebræ dentur oportet, per quas receptæ fluminum aquæ ad alia maria transferantur.

Piscator.

Prolixior es, quam velim. Cum ego de Lacu Lucio sermonem, tu Oceanum ingrederis. De terra in Lusitania nuper commota, & de Lacu, qui in Tyroli eodem temporis intumuit, sermo nobis erat, tu ad communicationem internam aquarum deflectis. Possem dicere, quæ infra terram, nihil ad nos.

Philosophus.

Imo nihil tam ad nos. Si attentas dare aures perrexeris, intelliges sane, qui
ad

ad scopum, quem initio proposueram, faciant ea, quæ attuli. Ex occulto marium inter se commercio haud immerito arguere licet, conjunctionem similem etiam maria inter ac lacus quosdam, vel flumina dari, siquidem aliqua communicationis ejusmodi se prodant indicia. Neque similia nobis indicia deficiunt. Sic *Niger* fluvius *Æthiopiæ* ex Lacu Nili profluens, cum in Nubia ingentibus montium catenis inclusus constrictusque elabendi locum non reperiat, iis veluti repagulis quibusdam ruptis per subterraneos meandros præcipitatus ex altera montium occidentali plaga exitum sibi parans in Oceanum Atlanticum devolvitur.

Piscator.

Istud libenter audio. A Mari enim ad Fluvios & Lacus rem jam diu deductam oportuit.

Philosophus.

Audi porro. *Tigris* fluvius celeberrimus

rimus in Mesopotamia transvectus Ar-
thusam lacum resistenti Caucaſo obuius
in ſpecu quodam ampliffimo mergitur,
& tandem ingenti terrarum ſpatio denuo
erumpens, rurfusque ſubducens ſe juxta
Babylonem Euphrati, ac poſtmodum ma-
ri miſcetur.

Piſcator.

Quod in mare ſe exonerent fluvii,
non ſum neſcius. Audi in ipſo ad Con-
cionem ſermone, quod flumina ad mare
currant, ut iterum fluant.

Philofophus.

Non iſtud eſt, quod volo. Vim
argumenti, quo rem deducam, attende:
ex objectu Caucaſi montis cum perſequi
Tigris curſum ſuum non poſſit, in ſpe-
cu ampliffimo mergitur, longo poſt ter-
rarum tractu emergit, tum ſe mari miſ-
cet. Intelligis? id caput rei eſt.

Piscator.

Capio. Perge.

Philosophus.

In Agatha Urbe Narbonensis Gallia, quam vulgo Languedociam vocant, *Arauraris* fluvius, Gallis *Eraud*, 16 Junii anno 1717 velut momento ita detumuit, ut pons navalis in arena consideret. Persistentes hac in demissione per horæ quadrantem aquæ velociter admodum per tantundem temporis ita intumuerunt, ut uno pede consuetam 22 pedum altitudinem superarent, moxque iterum ordinario suo in situ conquievire. Repentinæ hujusmodi depressiones & affluxus in fluvio Araurari sæpius sunt observatæ, aquis, ubi regurgitarunt, falsedinem præferentibus, manifesto indicio, fluvium per vias occultas ac subterraneas cum mari colludere.

Piscator.

Nondum convincis. Quid si eo ipso
tem-

tempore, quo hæc eveniunt, navis sale onusta naufragium passa sit, atque id, quod consequens est, sal in aquas resolutus falsedinem hanc effecerit?

Philosophus.

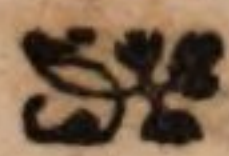
Ineptis vehementer, mi bone. Scilicet tantilli salis modii totum fluvium, quam profundus, quam latus & longus est, insederint. Nugæ! dein quot tu naufragia somnies, necesse est, si omnia hæc Phænomena toties emergentia explicata cupias? Fateri potius, fluvium hunc per occultos meatus cum mari communicare.

Piscator.

Do tibi hoc. Quid porro inferis?

Philosophus.

Quandoquidem tu a naufragiis fictitiis consilium cepisti, ego a veris rem persequar, & ad id deducam, quod quæ-

stionis caput est. In *stella* montis Hispaniæ cacumine lacus est, e quo sæpius naufragarum navium tabulæ extrahuntur, quamvis illo in lacu naufragium nullum unquam contigerit. Tabulas itaque naufragantium in mari navium, quod 12 saltem leucis a lacu distat, per mæandros sub terra reconditos ad lacum deferri necesse est.

Piscator.

Ohe. Nunc enim vero vix mihi tempero, quin tibi auriculam vellam, quæso, quid cogitas? Naufragorum tabulas in montem sursum versus deferri. Non adducor, ut credam, etsi omnes Academiae assererent.

Philosophus.

Tabulas extractas negabis? Ais, an negas?

Piscator.

Sit ita, ut narras. Ast ego malim asserere, eas de coelo delapsas, quam sursum

sum trufas. Nunquid gravia deorfum feruntur, non furfum?

Philofophus.

Repertas efle teftatiffimum eft.

Pifcator.

Quid tum? Forte reliquiæ aliquæ de Arca Noe in fummis montibus hæſere. Nam, fi bene memini, illam in montibus conſtitiffe audii.

Philofophus.

Nugas mitte. Ligna undarum vi eouſque ferri, quo impetus aquarum tendit, fi negas, OEnum conſule. Nonne quot annis Halam devehi multa trunco- rum millia animadvertis? jam vero maris aquas non raro ventorum turbine in furias agi, ficque furfum etiam qua data porta, per canales nempe occultos trudi, nemo ſanus negaverit.

Piscator.

Est ita. Non recordabar. Sed perge jam, alias diem in aquis comburimus, id, quod novum prodigium foret.

Philosophus.

Næ tu mihi ictus Piscator es, cum ita sapias. Sed ipsam jam ratiocinationis hujus conclusionem percipe. Quia lacus similes, qualem superius commemoravi, a Plinio, D. Mairan, D. Frankenau, Kirchero nostro, aliisque complures commemorantur; proin internarium ac lacuum quorundam, fluminumque communicatio vocari in dubium nequit, cur non & Lacum nostrum Lucium reconditum cum Mari Lusitanico alere commercium dicamus? maxime cum profunditas Lacus hujus tanta sit, ut nulla bolis illius unquam attingere fundum potuerit. Id quod & mihi a rei peritis summa fide relatum sæpe, & tibi, qui Lacum hunc tantum non incolis, peregrinum haud fuerit, ut mihi persuadeo.

Pisca-

Piscator.

Utut inscrutabilis Lacus nostri profunditas sit, eum tamen cum mari aliquo communicare non persuadebis. Tanti certe ponderis momentum in contrarium occurrit, ut centum Philosophiæ Doctores me a concepta sententia non dimoveant. Sed antequam illud proferam, edic tu, quid communicatio Maris cum Lacu, si hanc etiam ultro admitterem, in rem tuam atque ad propositum facit? Dixisti, si bene memini, terræ motum Lusitanicum æstui Lacus nostri originem dedisse: quid ergo pro æstu hoc declarando non hanc ipsam terram, sed mare adducis? Num tibi terra mare est?

Philosophus.

Adverto, in quo tibi vel inter aquas degenti aqua hæreat. Nempe neque quid terræ motus, neque quos ille post se effectus relinquat, hætenus capis.

Piscator.

Non obtusum adeo gesto pectus, mi

Philosophe, ut tu tibi fingis. Etiam illi, qui remum tractant, sæpe præ vobis ingenio valent. Quid? Terræ motus mihi ignotus sit, homini in Tyroli nato, ubi terræ motus frequentes adeo? Satis mihi perspectum est, quam stupendæ sint ventis vires, sive hi libero in aere, sive in cavernis conclusi subterraneis debacchentur. Potuit priori sæculo ventorum impetus Ecclesiæ Varsoviensis turrim admodum densam, quod sæpius narratum mihi, unacum campanis in altum tollere, eamque per aera latam procul distanti alicui ædificio imponere: poterit etiam non adeo magnam terræ portionem concutere. Notissimum nobis in Tyroli adagium est: *Si venti autumnales flare cessent, terræ motus timendi erunt.* Ventis nimirum intra terræ viscera conclusis, cum exitus non pateat, terram concuti, ac contremiscere necesse est.

Philosophus.

Nimum quantum hallucinaris mi bone, si terræ motus omnes a solis ventis

tis

tis subterraneis oriri credas. Utut enim ingens sit ventorum furor, tantas nihilominus strages edere, ingentes rupium, quæ prope cœlo minitantur, disjicere moles, Regiones totas succutere ventorum intra terræ cavitates incarcerationum vis quî poterit? Plinius tam horrendos sua ætate terræ motus fuisse scribit, qui non modo terram movere, sed sus-deque vertere viderentur. Scipio Mazella narrat, tantam Puteolis anno 1594 telluris commotionem exstitisse, ut mare ad 200 omnino passus se retroagere magno intuentium horrore sit observatum. Terræ motus, qui Vesuvianum anni 1631 incendium præcesserat, tam atrox ac vehemens fuit, ut rupto maris fundo pisces partim e mari projecti, partim in litore, dum mare sese reciperet, relictî unacum navibus offenderentur. Anno 1604 in Regni Peruani viscera adeo terra desæviit, ut ad 300 & amplius leucas montes, sylvæ, urbes & oppida suis contumulata ruinis subsederint: agitatae atque succussæ aquæ littus destituerint, seseque in terræ cavernas absconderint. Sed ut plura

omittam, quas non paucis abhinc annis terra in Lusitania concussa strages edidit, dum Lacus noster Lucius prima vice suis superfusus ripis tam mirabili æstu intumuit, & opulentissima Lusitaniæ Metropolis maximam partem a fundamentis est everfa, viginti & amplius hominum milibus, ut plures ex illo Regno retulere literæ, inter collapsa ædium templorumque rudera confepultis.

Piscator.

Quid tu alia ex aliis facta garris?
Causam dic, res confecta est.

Philosophus.

Audies certe, si non tantum auritus, sed patiens sis. Putasne, rationes ut aquas effundi solere? festina lente. Satis cito, si satis bene. Conferre inter se plura effecta, observare Phœnomenorum adjuncta decet, si ratiocinari sine erroris periculo velis. Do igitur tibi (id quod non assero) ex solo ventorum conflictu
atque

atque obluſtatione, qua infra terram dimicant, horrendos adeo effectus haberi poſſe, aliam tamen & aptam magis in terræ motibus, ſaltem ſi hi vehementiores fuerint, intervenire cauſſam, & ratio, & ea, quæ terræ motum communiter, & quodammodo ex certa lege aut præcedunt, aut comitantur, experimenta demonſtrant. Rationem ſi conſulamus, opus pluribus haud eſt, quam interiora terræ rimari, illaque attentius conſiderare, quæ ſeſe nobis vix non ad oculum manifeſtant. Occurrent frequentes cavernæ, hiatus, antra, cryptæ, ac rimæ innumeræ, quarum nonnullæ in extrema terræ ſuperficie aditum pandunt, aliæ hominibus inaccessæ in intimis telluris penetralibus ſunt reconditæ. Sic vaſtiſſimos & immenſos ſpecus reperies in Æthiopia, per quos *Nilus* & *Niger* ingentia flumina per ſubterraneos meatus longitudinis, altitudinisque incredibilis ſubmerſi devolvuntur. Mons *Taurus* hiatus ſuppeditabit & antra omnem hominum fidem excedentia. Vel ſoli Montes *Andium* in America curioſitatem ex-
ple-

plebunt, in quorum visceribus supra quam dici potest, horrida antrorum receptacula tantæ capacitatis atque amplitudinis inveniri asserit P. Alphonsus de Ovalle Chilensis Historiæ Scriptor, ut integris Regionibus in terrena superficie non cedant. Adjungit, cataractas fluminum immanium tanto fragore ac sonorum diversitate hisce in montibus suas aquas præcipitare, ut nihil terribilius in mundo se audisse fossores testentur.

Piscator.

Iterum in longissime sejunctas terras abire me cogis. Prome, si quid est domi tuæ. Domestica volo, non externa.

Philosophus.

Credisne tu, nihil dignum eruditorum studio, nisi quod domi natum est? Ausculta porro, si me amas. Præter cavernas similes ac hiatus innumeros in terræ recessibus se prodet immensa vaporum ac exhalationum copia, quam vernali

nali præsertim tempore , ubi tellus multo prius frigore contricta Solis calore solvitur, turmatim e suis carcerculis avolare sentimus. Conclusam vaporum istorum vim incredibilem teste Cl. Perhaultio Fossores in Sclavonia deprehendere; cum enim hi e montis vertice lapides & saxa effoderent, & labor jamjam ad decem pedum profunditatem descendisset, stratum derepente occurrit lapideum, quo submoto ingens vaporum copia instar densissimæ nebulæ ex subjectis rimis per tredecim integros dies magno impetu erumpere est deprehensa.

Piscator.

Vapores a Sole ex mari & lacubus attrahi non eram nescius; in terræ cavernis autem reclusos teneri hætenus audivi nunquam.

Philosophus.

Quemadmodum autem vapores tellus ubique constrictos tenet, ita eandem ignes intra se perpetuos alere inficiari ille

can.

tantummodo poterit, qui contra Philosophorum torrentem nititur, & quotidianæ protervus experientiæ refragatur. Ut enim nihil dicam de thermis calidis, & metallis per ignem excoctis, vel soli montes ignivomi, quales sunt *Ætna* in Sicilia, *Vesuvius* in Campania, *Apenninus* in Hetruria, *Vulcanus* in Insulis Liparitanis, *Hecla* in Islandia, aliique metuendi in Misnia, & ipsa etiam Lapponia, ubi omnia glacie ac gelu rigent, calores internos terræ, ignesque subterraneos apertissime demonstrant.

Piscator.

Quo tu his tendas ambagibus, nulloatenus perspicio. Sit igitur, do tibi in terræ sinu antra ac cavitates, quot placuerit; exhalationum vaporumque vim; ignium copiam: quid exinde concludis?

Philosophus.

His ita in terræ sinu constitutis nonne aptissimam terræ motus causam perspicis,

spicis, quam tibi modo palam facere oportebat? Exhalationes namque nitrosæ, sulphuræ, ac bituminosæ in caverna aliqua aut telluris antro copiosissime collectæ, si ab igne subterraneo derepente accendantur, ac rarefiant, exitu ex omni parte intercluso intimos montium parietes concutiunt; ac, dum irriti labore nituntur, terram ipsam conquassant ac commovent. Idem nimirum faciunt, quod in artificiali cuniculorum ductu pulvis pyrius efficere solet; subversis scilicet super impendentium rupium, terrestriumque molium obstaculis Urbes & Castella diruunt, voragines horrendas aperiunt, Lacus novos producunt, & similia alia portenta patrant, quæ nobis Historicorum monumenta recensent.

Piscator.

Hui! affulget mihi nonnihil luminis, quamvis ex nebula. Causa terræ motuum a te nunc assignata non admodum displicet. Sed proverbium apud nos non Civitate modo, sed tota Provincia donatum: *Si venti autumnales cessent, terra*

terra motus timendi erunt, cum hac tua opinione non congruit. Concilia cum tua sententia, si potes.

Philosophus.

Fiet, ne dubita. Cum enim venti non alia ex causa, quam ex sublato aeris æquilibrio oriantur, æquilibrium autem hoc ab assurgentibus potissimum e terra vaporibus turbari soleat, ventorum quies vaporum copiosius in terræ recessibus collectorum indicium existit. Quid vero mirum, si exhalationes sulphuræ in majori copia collectæ facilius etiam accendantur, accensæque, quo magis sunt constipatæ, eo vehementius tellurem commoveant.

Piscator.

Experimenta tamen adhuc, quæ ad confirmandam sententiam tuam superius adducturum te promiseras, terræ motum præcedentia, illumque comitantia afferre paucis ne pigeat.

Philo-

Philosophus.

Adverte igitur. Varia sunt, quæ terræ motum præcedere signa solent, sulphurei halitus; tetrique odores repente aquam & aerem inficientes: ebullitiones aquæ marinæ, vel fluviorum etiam, lacuum; aut puteorum: mugitus ac fragores subterranei ad aures allapsi: progressus insolitorum animalculorum ex terræ sinu; aliaque horum similia. Mira quidem hæc rudibus videri possint, non item illis, qui naturæ leges intimius perspectas habent: ut enim nemo mortalium in stuporem rapitur, si ignis cum fragore apposita dissolvat corpora, tetro non raro pro ratione corporum odore relicto: si aqua in ferventi prope ignem olla ebulliat: si proximæ igni bestiolæ nimios calores fugiant, ita mirandum haud erit, odores oriri tetros, fragores edi insolitos, undarumque procellas eo potissimum tempore insurgere, quo sulphuris, bituminis, nitri, aut alterius materiæ similis magna copia sive subtus, sive prope aquarum profunda fermentare incipit ac incallescere, cujus ingratus odor, calorque

C

vehe-

vehemens varia animalcula ex assuetis sibi tenebris foras ad lucem cogit.

Piscator.

In hoc tecum facio. Certe si ignis calor propius ad cutem penetrat, solemus, nescio quo, ducti instinctu ab igne recedere; ego potissimum, qui frigoris magis, quam caloris patiens sum, ut cui plus cum aquis frigidis, quam cum igne res est.

Philosophus.

Recte tuopte calculo assertum meum asseris. Audi porro; quod signa loquuntur terræ motum præcedentia, id aperius etiam demonstrant ea naturæ phœnomena, quæ telluris concussæ tremores comitari conspiciuntur. Ordinarius terræ commotæ comes ignis est ex terræ sinu erumpens, horroremque late circumferens. Sic superiore sæculo, dum Sici-liæ ora, cui Ætna imminet, per triduum integrum horrendis motibus concutere-tur, quarto tandem die integer flamma-
rum

rum cinerumque torrens erupit, vastita-
temque duplicavit. Ignes similes Nea-
polis circa idem fere tempus cum horro-
re spectavit. Concussa vehementius ter-
ra mugitus audisses horrendos; vidisses
fumum erigi; cinereas pluvias in glumæ
modum attolli; ingentium saxorum eru-
tationes, torrentes igneos e terræ bara-
thro erumpere animadvertisses. Quid de
Lusitania dicam, ubi in horrenda illa tel-
luris concussione majorem fere stragem
sulphurea flamma, quam everfa lignorum
ac lapidum procella dedit. Nequaquam
autem silentio prætereundum, montes
ignivomos ante terræ motum quietos,
post terram concussam horrendum furere,
flammasque ructari. Vesuvius certe an-
tequam Neapolitanum Regnum anno
1688 notis illis, lugendisque motibus qua-
teretur, per plures annos siluerat; at al-
tero mox post terræ concussionem die to-
nare, fulgurare, flammæ, ignitosque
evomere cineres cæpit. Exhalationes ni-
mirum in terræ motu accensæ fomes ex-
stitere, quo Vesuvii focus exarsit.

Intelligis jam opinor genuinam ac

præcipuam terræ motuum originem ideoque mirari defines, terræ motus frequentiores esse in Regionibus, quæ multum sulphuris, nitri, bituminis, & alias id genus materias combustibiles continent, ut in Tyroli nostra, loco montoso, multorumque mineralium ferace: aut etiam prope montes ignivomos, ut in Neapolitano, Siciliaeque Regno: vel denique in locis maritimis, in quibus per canales subterraneos facilior est materiae inflammabilis advectio, & ubi materia illa facilius longe ac promptius per aquas subterraneas fermentatur, ut suo hoc sæpius edocta damno Lusitania testatur, quæ non tantum hac rerum tempestate, sed jam duo ante sæcula immani terræ motu concussa fuerat, vaporibus e propinquo mari ad nota sua domicilia in majori semper copia redeuntibus, quod jam tum a diligentioribus naturæ arbitris in illo Regno observatum, & posteritati fuerat commissum.

Piscator.

Perjucundam, fateor, mihi scenam
dedi-

dedisti. Sed edic jam, amabo, quomodo terræ motus Lusitanicus ab igneis, ut tibi placet, principiis ortus meum redigere in furias Lacum potuit? Aut quænam aquis cum igne societas? Ego semper putabam, ignem ab aqua extinguere: tu asferis, hanc ab illo propelli. Hunc mihi scrupulum exime, & deinceps non disceptabo tecum pertinacius.

Philosophus.

Ut video, nondum vides, quo collineet hic sermo meus. Demonstravi supra, Lacum nostrum Lucium cum mari Lusitanico per occultos posse mæandros colludere: exposui postmodum, genuinam terræ motus causam subitam vaporum in maxima copia collectorum inflammationem esse vi horrenda aut dispellentem opposita quævis obstacula, aut illa perfringentem. Finge jam interea, ludentis naturæ cuniculum in terræ gremio, quocum aquæ maris Lusitanici & Lacus nostri Lucii communicant, repente accensum: nonne aquas retro agi

ac intumescere, terram autem ob nimiam ignium vehementiam intremere necesse erit? Et certe mare Lusitanicum durante terræ motu mirum quantum intumuisse stupefacta nuper spectavit hujus Regni Metropolis, Lacum autem nostrum Lucium eodem tempore æstuationibus agitatum ac sublatum fuisse nos ipsi testes sumus.

Piscator.

Recte, ut mihi videtur, hæc tu quidem. At illud qua ratione declarabis, quod Lacus meus ante æstus initium de repente ita subsederit, ut absorptus velut abyssus quadam videretur? *

Philosophus.

Haud difficile captu hoc erit, si accensum cuniculum vires suas præcipuas in aquas marinas ex canali ampliore affluentes exeruisse dicamus. Aquis namque marinis cedentibus, ac ignium vi in
altum

* Ita habet relatio nupera Kneffsteinio ad nos transmissa.

altum trufis fuccedere aquas Lacus noſtri communicantes oportuit. His in maxima copia locum a mari relietum occupantibus Lacus noſter Lucius videri fere abſorptus poterat : redeuntibus autem poſtmodum eadem vi , qua elevabantur , ad priſtinos limites marinis fluctibus , auctoque per lapſum impetu ulterius nitentibus efferri Lacum , ac ſuis diſrupta glacie ſuperfundi ripis necesse fuit.

Piſcator.

Satis jam intelligo , totum hunc ſermonem tuum communicationi Maris Luſitanici cum Lacu noſtro Lucio inniti. Quid autem , ſi fundamentum tollerem ? Dixi jam , ratio mihi invicta ſuppetit , quæ communicationem hanc penitus confictam Sole meridiano clarius demonſtrare poterit.

Philofophus.

Cur ergo non expromis invictum hunc Achillem tuum ?

Piscator.

En tibi illum quæsito unico. Edic, si Lacus noster Lucius cum Mari Lusitano communicat, cur aquæ salæ non sunt, aut cur ego asellos in Lacu meo marinos non capio?

Philosophus.

Si tu in Lacum eo temporis decidisses, teque tui Socii bene lotum extraxissent, mihi pro certo est, futurum fuisse, ut asellum caperent. Cur autem, quod quæstionis caput est, aquæ Lacus nostri salæ non sint, quamvis magnam partem ex mari oriantur, paucis adhuc declarabo.

Piscator.

Magnam partem aquas Lacus nostri ex mari oriri dicis? Quasi vero non omnis aqua ex mari trahere originem debeat, si cum eo communicat.

Philo-

Philosophus.

Jam iterum præceps nimium sermonem abrumpis. Auscultare si pergas, intelliges haud ægre, aquarum commercium cum illarum ortu nihil habere commune. Et cur aquæ mutuo colludere nequeant, quæ a diversis fontibus oriuntur? Quamvis itaque, si plurimum Philosophorum magni nominis sententiam sequerer, aquas Lacus nostri omnino omnes ex solis pluviis, nivibusque liquefcentibus possem repetere, magnam nihilominus harum aquarum partem immediate ex mari derivari existimo. Admissa certe per occultos mæandros communicatione marium, quam superius demonstravimus, inficiari amplius haud poterit, aquam maris per subterraneos canales absorptam in minores, variosque canales alios dividi, ex hisque rursus in aliud mare exundare. Quia tamen continuo per vias attritu, igniculisque subterraneis in maxima copia affluentibus incalescere aquam, eamque excoqui necesse est, insignis, ac dulcis aquarum istarum pars in vapores extenuata per porosas & hiatibus inter-

cifas terræ contignationes altius semper ad montium alembicos elevabitur, ibique in guttas collecta depluet in cryptam aliquam vel cavernam obviam (hydrophylacium dicimus), quales in terræ sinu ubique dispersas fatis, ut opinor, supra perceperis. Ex his autem hydrophylaciis non tantum Lacui nostro, sed & fontibus reliquis ac fluminibus perpetua dispensari aqua, & quidem dulcis poterit.

Piscator.

Ex hac tua sermocinatione confectaneum foret, aquas marinas natura salvas demitigari, ac dulces reddi posse: id quod hactenus factum non est, aut ut fiat, in votis quidem, non item in expedito est. Quid ais?

Philosophus.

Ajo, id fieri per naturam posse: an vero ars hac in re imitari naturam noverit, mihi non constat. Aut negabis tu, aquas pluvias dulces esse, quamvis marinis aquis originem debeant? Certe non
aliter

aliter aqua a mari in vapores supra terram exurgit, & in aere nubes format, quam eadem aqua elevatur in terræ ac montium visceribus: neque minus idonei sunt subterranei vapores ad præparandas puteis, fontibus ac lacubus aquas, quam vapores a mari supra terram elevati, & in pluviis nivibusque rursus decidui: quemadmodum igitur fontes aut putei ex pluviis nivibusque solutis orti aquas dulces vehunt, licet ortum suum a mari habeant, ita etiam putei ac lacus illi similibus abundare aquis poterunt, qui immediate ex mari per subterraneos canales proficiscuntur.

Piscator.

Ut video, aquas marinas tu per subterraneos canales ad puteos quosvis ducere contendis. Cur ergo, ubi putei fodiuntur, nullos unquam canales marinos deprehendimus?

Philosophus.

Ab sit vir bone. Nunquam mihi in men-

mentem venit, canales a mari ita ad fontes quosque altissimis etiam in montibus sitos deducere, ut aquæ marinæ immutata natura sua illuc usque evehantur. Aqua hæc in profundis admodum canalibus, ad quos fossione nunquam pertingemus, terram subit. Hic per totum iter magna ejus pars calore subterraneo in vapores tenuissimos resolvitur ac distillatur, materia falsa ac heterogenea, utpote graviori, in fundo relictæ. Vapores isti ambiente densiori aere leviores redditi ab hoc per porosas terræ contignationes aut fissuras attolluntur sensim, & ad cryptas deferuntur in montibus sitas. Hic frigidior aspirans aer vapores in guttas colligit postmodum in hydrophylacium aliquod depluas. Hæc si capere nequeas, immerito tamen de via, quæ vaporibus marinis ad fontes patet, sollicitus es; eadem namque semita, quæ pluvias nivesque solutas ad fontes vel hydrophylacia defert, tenuioribus etiam vaporibus majori jure aperta erit.

Piscator.

Unicum, si licet, adhuc dubium
mo-

moveo. Communicatio Maris cum Lacu nostro, quamvis hic, ut tu velle videris, partim ex pluviis nivibusque solutis, partim ex marinis vaporibus sale depuratis oriatur, nonne aquas nostras inficere falsedine debebit? Aqua certe, si vino miscetur, vini saporem induit: igitur & aqua dulcis falsæ ac amaræ commixta huius saporem induat, necesse est.

Philosophus.

Quod bene tu de aqua affusa vino, id male de aqua dulci marinæ conjuncta affirmas. Aqua namque dulcis aquis falsis multum levior his ex hydrostaticæ legibus supernatabit; nullam proin recipere amaritiem, falsedinem nullam poterit. Id quod & in magnorum fluminum ostiis patet, e quibus amnes in mare sese exonerantes multorum milliarium intervallo fluxum unacum sapore dulci continuant, non alia utique de causa, nisi quod aqua fluminum aquis marinis, aqua insulsa levior falsis deprehendatur. Diverso modo se res habeat, si aquam cum
impe-

impetu vino affuderis; vini enim particulae vix aqueis leviores per præcipitem ac subitum descensum suum ita aqueis implicantur, ut hæc modico gravitatis suæ excessu vincere amplius nequeant resistentiam affrictus, nec separare se a vino possint, ac fundum petere. Quod si vinum aquis lente affundatur, intermedio aliquo corpore descensus impetum inhibente, vinum saporem sibi servare suum, ac insistere aquis cum stupore conspicias. Quid jam habes, quod opponas? Herbam victori porrige, & victum te fatere denique.

Piscator.

Festina lente, nec triumphum cane ante victoriam. Nescis, quid serus vespere vehat. Quid si tuo te gladio confodiam?

Philosophus.

Eho! accede sis.

Piscator.

Audeo vero. Nunquid paulo ante,
dum

dum tibi de fluvio *Araurari* sermo erat, hujus cum mari commercium ex repentina exundantis fluvii falsedine demonstrabas? Atqui non constas tibi; qui epim ista cum modo dictis congruunt?

Philosophus.

Ut video, odora tibi canum vis est, qui naribus feram vestigas, quæ nuspiam, nisi in tuo cerebro existit. Capta me, non capies tamen, nec me ages in nasam tuam, etsi Piscator sis. Audi, quomodo me explicem e retibus tuis. Salsedinem maris cum aqua dulci communicantis ad certos usque limites attolli posse, quemadmodum liquida in tubis capillaribus ad notabilem evehi altitudinem cernimus, non est cur negem. Ac ubi aquarum dulcium altitudo maris altitudinem plurimum superat, mirum non est, quod falsæ gravioresque particulæ eo usque ascendere non possint, ut dulces levioresque aquas falsedine sua imbuant. Porro quod Lacus noster Lucius altitudinem maris multis pedibus superet, Geo-

Geometris, qui ex diverso Mercurii in diversis locis ascensu eorundem locorum altitudinem metiri solent, satis est exploratum.

Piscator.

Ego nunquam deprehendi, Lacum meum pedibus instructum esse.

Philosophus.

Enimvero stomachari necesse habeo, si tam ineptis responsionibus argumenti fila itentidem incidas. Per pedes ego certum mensuræ genus intelligo, quod in trinis rerum dimensionibus adhiberi solet. Pedibus hujusmodi ultra mille septingentis Lacus noster Mari Lusitanico altior dici potest. Cum enim Mercurius in Barometro ad maris litus suspensus communius 28 digitos Parisinos exæquet, ad oram autem Lacus nostri 26 digitos vix attingat, ex hac 24 linearum differentia citatum superius altitudinis computum eruere licebit; eoquod experientia com-
per-

pertum sit, toties altitudinem 12 circiter hexapedarum esse numerandam, quoties Mercurius in Barometro ad altiore loco sublato una descendisse linea deprehenditur. Addo pro coronide, ex majori hac Lacus nostri altitudine firmitus adhuc ipsius cum mari communicationem stabiliri. Idem namque hoc in casu contingere oportet, quod in duobus tubis communicantibus evenire conspiciamus. Infunde his diversos liquores disparis gravitatis, & advertes, liquorem specie leviolem cum altero graviori non ad libellam subsistere, sed supra libellam inæqualiter attolli, servata nempe ratione reciproca altitudinum ac gravitatum specificarum. Atque hæc si non capis, cum piscibus loquere, non cum Philosophis.

Piscator.

Argumentum meum, quod ego contra communicationem Lusitanici Maris cum Lacu nostro invictum existimabam, paucis verbis diluisti. Jam & ego in tuam velis & remis concedo sententiam. In-

D

terim

terim vos Philosophi rem faceretis non Piscatoribus modo gratissimam, sed universo orbi, Patriæ inprimis nostræ utilissimam, si in singulos annos de his aut Fluviorum aut Lacuum agitationibus atque effusionibus nos ante moneretis, quam emergerent. Ut posset verbi causa in Calendariis ita signari: hoc anno circa diem 31 Martii erit ebullitio Lacus hujus vel hujus &c.; sicut enim tela prævisa minus feriunt, ita aquarum exundationes a vobis certa lege prædictæ res nostras minus affligerent.

Philosophus.

Deliras? Quis eventus tam incertos & ambiguos certis legibus devinciat? Putasne tu, quod istos terræ motus, atque aquarum exuberationes in numerato habeamus? Falleris.

Piscator.

Quippe ni? Soletis vos docti Solis ac Lunæ eclipses multis non modo annis, sed

sed integris seculis denunciare, antequam contingant, ac nuperrime, prout inaudii, divinationem vestram de Veneris transitu per Solem eventus comprobavit. Si scitis illa, quæ supra nos, non video, cur nesciatis ea, quæ infra nos.

Philosophus.

Astronomorum industriæ ac vigilantia debemus, quod Solis & reliquorum Planetarum labores in futura tempora emerituros, astrorumque cursum, ac varios motus non ignoremus. Hi ductis calculis ex observatione siderum continua, & collatis rationibus tabulas ediderunt, ex quibus quid circa sidera certa lege eveniat, multo ante cognoscere possimus. Non perinde in promptu est, observare per tubos ea, quæ intra terram accidunt. Nempe pleraque, quæ in terræ cavernis geruntur, hominibus Deus voluit esse recondita, mundumque vel maxime subterraneum reliquit disputationi eorum, quin aliquando cognituri simus veritatem, nisi ubi cum Veritate, qui est Deus,
æter-

æternum conjuncti erimus, id quod &
ego spero, & tibi opto. Vale.

Piscator.

Felix nox. Deo gratias.

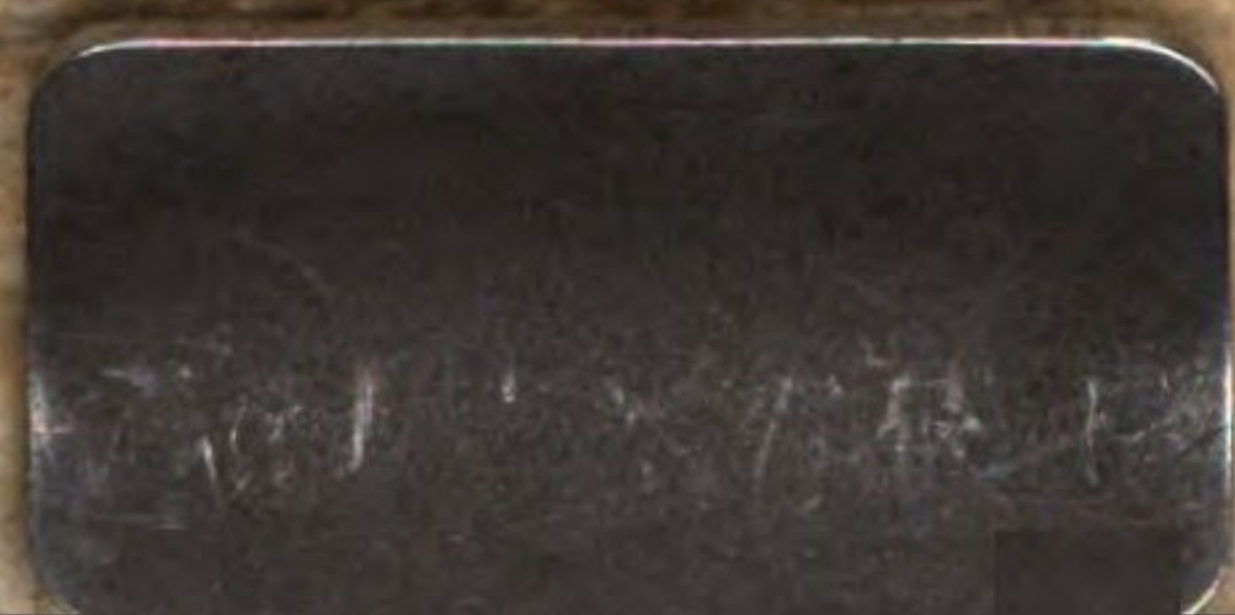

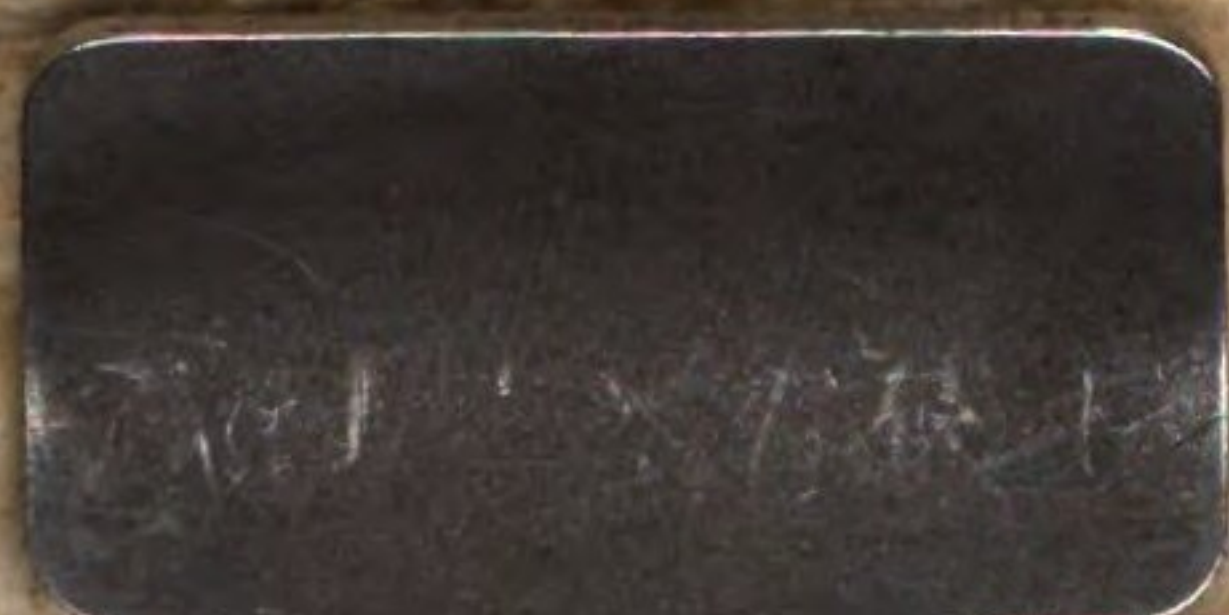
Entwurf der Hechten See in seinen Zügen
 Maltigen auf wahlung K. a. auf gesehen
 Das erste mahl Anno 1705. Den 1. Tag Nov.
 vor mit. von 11 bis 12 Uhr. Das andere mahl
 Anno 1761 den 31. Tag Marti Nach mit. von
 2 bis 3 Uhr. Das dritte mahl Kais. Schier ein
 stund gegen das See. man aber Schier
 Lenger auf ein fund.

Mensis de inea vit Petrus Anich

Josep. Prunner

Unterrichter, Josef

De aestu Lacus Lucii in Tyroli dialogus

Oenipons 1761

Diss. 1336

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10844186-6

VD18 15184129-001